

Європейська економічна інтеграція

Ірина ЦИНАЛЄВСЬКА

**ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ****Резюме**

Стаття присвячена аналізу трансформації підходів до економічного забезпечення проєктів регіонального та локального розвитку України під впливом вимог Європейської комісії щодо впровадження реформ у сфері державної регіональної політики. Предметом дослідження є адаптація організаційно-економічних механізмів управління територіальним розвитком до норм і регламентів ЄС в аспекті публічних інвестицій. Метою роботи є удосконалення підходу до забезпечення територіальних публічних інвестицій на засадах оптимізації розподілу державних коштів в умовах євроінтеграції та повоєнного відродження. Методологічною основою дослідження виступає компаративний аналіз практик фінансування публічних інвестицій у країнах ЄС та Україні. Для досягнення поставленої мети застосовано методи системного та структурно-функціонального аналізу, що дозволили дослідити взаємозв'язок між інституційними реформами та фінансовими механізмами забезпечення проєктів територіального розвитку. Використано контент аналіз нормативно правових актів ЄС та України, а також метод узагальнення для формування концептуально-методичного алгоритму відбору проєктів територіального розвитку в умовах євроінтеграції та повоєнного відродження. Основні результати дослідження полягають у визначенні необхідності пріоритезації фінансування проєктів публічних інвестицій, диверсифікації джерел фінансування, інституалізації керівних органів на регіональному та локальному рівнях, забезпечення стабільного співфінансування з місцевих бюджетів, інтеграції систем моніторингу та оцінки та запровадження публічної звітності. Запропонований автором алгоритм відбору проєктів для фінансування в рамках Державного фонду регіонального розвитку, що має концептуаль-

© Ірина Циналєвська, 2026.

Циналєвська Ірина, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, відділ розвитку регіональних економічних систем, Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України», Одеса, Україна. ORCID: 0000-0002-9276-4264 Email: tsynalievskai@gmail.com

но-методичний характер, дозволяє підвищити ефективність використання бюджетних коштів, забезпечити відповідність європейським стандартам публічних інвестицій та створює інституційні передумови для відновлення та стійкого розвитку регіонів і громад України.

Ключові слова:

Ukraine Facility, державна регіональна політика, європейська інтеграція, організаційно-економічне забезпечення, публічні інвестиції, територіальний розвиток, фінансування.

Класифікація за JEL: R11, R53, R58, H54, F15.

1 рисунок, 1 таблиця, 37 джерел літератури.

Постановка проблеми

У межах поглиблення інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом у 2024 році запроваджено новий фінансовий інструмент – Ukraine Facility (n.d.), що за своєю структурою та функціональним призначенням є наближеним до Інструменту відновлення та стійкості країн-членів ЄС (Recovery and Resilience Facility), який був створений у межах ініціативи NextGenerationEU для подолання наслідків пандемії COVID-19. Ukraine Facility створює передумови для масштабних програм економічного відновлення та трансформації через впровадження структурних реформ на основі Плану відновлення України, який формується урядом із залученням представників громадянського суспільства та бізнесу, узгоджується з Європейською Комісією.

Особливістю дії інструменту є пріоритетне фінансування на початкових етапах реалізації програми, що дозволило уряду України оперативно мобілізувати ресурси для критичних напрямів відновлення, відповідно до оцінки потреб на відновлення та відбудову RDNA (Rapid Damage and Needs Assessment). Такий підхід відповідає логіці програмного фінансування ЄС, орієнтованого на досягнення стратегічних цілей через узгоджені індикатори та контрольні точки.

У межах Ukraine Facility передбачено багаторівневу фінансову модель із трьома компонентами: бюджетна підтримка, інвестиційна складова та технічна допомога із субсидуванням відсоткових ставок. Загальний обсяг фінансування становить 50 млрд євро на 2024–2027 рр. Оскільки кошти надаються поетапно, уряд України зобов'язаний забезпечити реалізацію реформ, визначених «Планом України», узгодженим з Європейською комісією. План охоплює соціальні, кліматичні та екологічні пріоритети, утвердження верховенства права, гендерну рівність, врахування інтересів місцевого самоврядування та заходи протидії шахрайству й корупції.

Євроінтеграційні реформи у сфері територіального розвитку потребують адаптації державної регіональної політики до норм ЄС, зокрема розділу 22 *Acquis* «Регіональна політика та координація структурних інструментів». Це означає зміну організаційно-економічних механізмів фінансування проєктів регіонального та локального розвитку через впровадження реформ щодо ДФРР 3.0 та публічних інвестицій, що стартували у 2024 р, активно реалізовувались у 2025-му та триватимуть до 2028 р.

Метою статті є удосконалення підходу до забезпечення територіальних публічних інвестицій на засадах оптимізації розподілу державних коштів в умовах євроінтеграції та повоєнного відродження.

Огляд літератури

Проблематика дослідження питань, пов'язаних з організаційно-економічним та фінансовим забезпеченням проєктів територіального розвитку є надзвичайно перспективним предметом дискурсу для політичної, соціальної та економічної науки в Україні, особливо в контексті євроінтеграції та в умовах повоєнної відбудови України.

У вітчизняній науковій літературі проблематика фінансування проєктів регіонального та місцевого розвитку здебільшого розглядається крізь призму створення сприятливих умов для розвитку територій із акцентом на інноваційні та інвестиційні чинники. У межах цього напрямку праці Буркинського (2016) та Мушеника (2021) інтерпретують системи фінансування передусім як інструменти стимулювання інноваційної активності та залучення приватного капіталу на регіональному рівні. Дотичною до цього напрямку досліджень є дослідження питань інвестиційної привабливості регіонів, що представлені працями Гелевері & Сергієнка (2020), а також Єльнікової (2020), у яких аналізуються фінансові, інституційні та інфраструктурні детермінанти спроможності регіонів до мобілізації інвестицій. Доповнює зазначені підходи група досліджень з оцінки інвестиційного потенціалу на регіональному та місцевому рівнях, зосереджених на ресурсному забезпеченні, фінансовій спроможності та інституційних обмеженнях розвитку територій (Лайко, 2009; Кукош, 2018; Кришталь та ін., 2018; Дубовик, 2024). У сукупності ці праці формують цілісний тематичний кластер, у межах якого фінансування регіонального розвитку переважно осмислюється через призму інвестиційної привабливості та ендогенних чинників економічного зростання.

Другий тематичний кластер досліджень зосереджений на ролі публічних інвестицій у забезпеченні структурної трансформації та сталого розвитку регіонів. У цьому контексті Скороход & Горбач (2021) аналізують механізми фінансового стимулювання інноваційного й екологічного розвитку, підкреслюючи зростання значущості «зелених» і технологічних пріоритетів у регіональній політиці України. Водночас, попри посилення уваги до інноваційності та сталості, публічні інвестиції, як самостійний об'єкт аналізу з позицій управління, пріоритезації та ефективності, залишаються недостатньо дослідженими. Серед небагатьох винятків – праця Івашко (2023), де висвітлено окремі аспекти реформи публічних інвестицій без їх системної інтеграції з європейськими підходами.

Третій тематичний кластер формується у межах європейських досліджень і політико-аналітичних напрацювань, присвячених управлінню публічними інвестиціями та механізмам післякризового фінансування відновлення. Методологічні засади та практичний досвід країн ЄС, зокрема напрацювання експертних груп Європейського інвестиційного банку, пропонують розвинені аналітичні інструменти оцінювання ефективності, узгодженості та стратегічної спрямованості публічних інвестицій. У цьому контексті Mahieu et al. (2024) обґрунтовують тезу про виняткове значення Механізму відновлення та стійкості як нового інструменту економічного врядування ЄС. Емпіричні оцінки макроекономічних і структурних ефектів програми NextGenerationEU, що наведені в дослідження європейських вчених (Bankowski et al., 2024; Barbero et al., 2024; Vinzenz, 2022; Ресіновський, 2023), демонструють їхній вплив на інвестиційну динаміку, фінансову координацію та процеси економічної конвергенції в Єврозоні. Крім того, в дослідженнях Borghetto et al. (2026), Fabbri (2023), та Alcidi & Gros (2020) проаналізовано політичні чинники та коаліції, що впливають на розподіл ресурсів у межах «Next Generation EU» та планів відновлення і стійкості після COVID 19. Дослідження Zarkova (2025) й Aligishiev & Blotvogel (2025), що присвячені оцінкам мультиплікаторних ефектів та макроекономічних наслідків інвестиційних програм ЄС, доводять суттєве значення інституційних та політичних аспектів використання фондів ЄС у подоланні криз.

У межах третього тематичного кластера досліджень важливу роль відіграють аналітичні звіти та політичні брифінги, підготовлені провідними європейськими дослідницькими центрами. Наприклад, центром Friedrich-Ebert-Stiftung було розглянуто Ukraine Facility як новий підхід до підтримки України з боку ЄС (Bureiko et al., 2024), а також було проаналізовано уроки, винесені з Recovery and Resilience Facility, для формування майбутньої європейської фінансової спроможності (Реканов, 2025). Ці дослідження підкреслюють еволюцію механізмів фінансової підтримки для держав-членів ЄС та країн-кандидатів, наголошуючи на зростаючій інтеграції фінансової допомоги з координованим стратегічним програмуванням політик.

Крім того, дослідження, проведені Foundation for European Progressive Studies (Baccini, 2025), Institut Emile Vandervelde (Allemand et al., 2023) та Jacques Delors Institute (раніше відомий як Notre Europe; див. Rubio, 2011), додатково висвітлюють трансформацію фінансових інструментів ЄС. Сукупно ці роботи демонструють, як фінансова підтримка поступово вбудовується у ширші стратегічні рамки, тим самим посилюючи узгодженість фінансових механізмів із довгостроковими політичними цілями.

Четвертий тематичний кластер досліджень зосереджений переважно на питаннях балансу між державними та приватними інвестиціями в ЄС, вплив інституційної спроможності на результативність та пошук ефективних механізмів фінансування територіального розвитку. Зокрема, аналіз впливу Фонду підтримки місцевих органів влади на зменшення територіальних диспропорцій та забезпечення інвестицій у муніципальні плани розвитку наведено в дослідженні Pali et al. (2026), водночас ризики використання коштів ЄС у регіонах із корумпованими інституціями відображено в праці Di Cataldo et al. (2026). Дослідження Fajeau et al. (2026) розглядають роль фінансових інновацій у забезпеченні інвестицій місцевих органів влади, тоді як праці Francois et al. (2026) присвячені виявленню стимулюючої сили державні інвестиції в бік зростання приватних інвестицій,

виключи так званий ефект «тисняви» (англ.: crowding-in). Стратегічні інфраструктурні інвестиції та їхні економічні ефекти в роботах Landwehr-Zloch & Hehn (2026) та Chen & Ki (2026) розглядаються як драйвер економічного зростання та зеленої трансформації території, забезпечуючи актуалізацію погляду на територіальні інвестиції в контексті «Зеленого переходу» в ЄС.

Важливим інформаційно-аналітичним підґрунтям для дослідження є щорічні висновки Європейської Комісії щодо імплементації Плану для України (European Commission, 2023), які готуються з 2022 р., коли процеси європейської інтеграції України отримали новий імпульс і суттєво інтенсифікувалися у двосторонньому форматі.

Спираючись на зазначені тематичні кластери, у цій статті здійснено спробу подолати фрагментарність наявних підходів шляхом поєднання вітчизняних досліджень інституційного та фінансового забезпечення територіального розвитку з сучасними рамками управління публічними інвестиціями та післякризового відновлення ЄС. На відміну від попередніх робіт, у яких переважає акцент на інвестиційній привабливості або інноваційному стимулюванні як самодостатніх напрямів аналізу, дане дослідження інтегрує питання публічного інвестиційного врядування, стратегічного програмування та інструменти відновлення ЄС у єдину аналітичну рамку. Це дозволяє поглибити розуміння потенціалу застосування європейських практик публічних інвестицій – насамперед Механізму відновлення та стійкості – для удосконалення систем організаційно-економічного забезпечення територіальних публічних інвестицій в Україні в умовах повоєнного відродження та європейської інтеграції.

Методологія

Методологія дослідження базується на загальнонаукових принципах та ключових положеннях економічної теорії. У роботі застосована низка методів наукового аналізу. Контент-аналіз науково-дослідницьких джерел європейських дослідницьких центрів для розуміння контексту та ретроспективи політики в питаннях фінансової підтримки країн-кандидатів на вступ до ЄС в рамках Recovery and Resilience Facility. Системний аналіз був використаний при узгодженні цілей, ресурсів та інституційних механізмів відбору проєктів для фінансування в рамках Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Контекстний аналіз був використаний при дослідженні передумов та можливих наслідків впровадження реформи ДФРР 3.0. Порівняльний аналіз застосовано з метою зіставлення підходів до організаційно-економічного забезпечення проєктів територіального розвитку в ЄС та Україні за такими критеріями: тип підходу, горизонт планування, вимоги до співфінансування, а також механізми інституційної координації, процедури відбору проєктів, системи моніторингу та узгодженість із стратегічними пріоритетами розвитку. Такий підхід дозволив порівняти можливості застосування інструментів та методів організаційно-економічного забезпечення проєктів територіального розвитку в ЄС та зробити висновки щодо наявності суттєвих відмінностей в підходах до формування, розподілу та моніторингу фінансових ресурсів у ЄС та Україні.

Результати дослідження

Організаційно-економічне забезпечення територіального розвитку є ключовим інструментом реалізації стратегічних цілей територіального розвитку як у ЄС, так і в Україні. Проте підходи до формування, розподілу та моніторингу фінансових ресурсів у цих системах суттєво відрізняються за рівнем інституційної зрілості, програмної логіки та інтеграції з механізмами оцінювання.

У ЄС фінансування проєктів територіального розвитку здійснюється в межах політики згуртованості, що реалізується через багаторічні програми, узгоджені з Європейською комісією. Основними джерелами є: (1) Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), (2) Європейський соціальний фонд+ (ESF+), (3) Фонд згуртованості (Cohesion Fund), (4) Програми транскордонного співробітництва (Interreg) та (5) Інструменти інновацій та зеленої трансформації (Horizon Europe, LIFE). Переважно фінансування відбувається на основі програмного підходу, де кожна країна-член розробляє Операційну програму, що включає цілі, індикатори, бюджет, систему моніторингу та оцінки та механізми партнерства. Обов'язковим для країн ЄС є співфінансування з національного або регіонального бюджету.

В Україні основним інструментом державного фінансування для більшості проєктів територіального розвитку є Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР). Додатковими джерелами є субвенції з державного бюджету (на інфраструктуру, освіту, медицину), кошти закордонних та міжнародних організацій, що надають міжнародну технічну допомогу (UNDP, GIZ, USAID тощо), кошти міжнародних фінансових установ (Світового банку, ЄБРР, ЄІБ тощо), а також кошти місцевих бюджетів та приватних партнерів у рамках приватних інвестицій або через інструменти державно-приватного партнерства. Засвоєння коштів для забезпечення проєктів відновлення та розвитку в Україні в рамках міжнародних (іноземних) джерел фінансування відбувається у формі кредитування, надання грантів та міжнародної технічної допомоги. Система міжнародної підтримки відновлення України є багаторівневою, зокрема: міжнародні фінансові організації забезпечують великі кредитні ресурси, донорські агенції – гранти та технічну допомогу, а спеціалізовані фонди – цільове фінансування для громад. Для українських регіонів і громад це означає можливість комбінувати різні джерела поєднуючи гранти, кредити та експертну підтримку в межах одного проєкту, що на практиці є найпоширенішою формою використання іноземних коштів.

Вищезазначені джерела фінансового забезпечення проєктів повоєнного відродження в регіонах та громадах України є такими, що використовуються на практиці впродовж 2022–2025 рр. (World Bank, 2026). Водночас, від початку повномасштабного вторгнення на територію України ведуться політичні дискусії щодо можливості використання заморожених в країнах ЄС активів РФ на користь відновлення України. Наразі всередині ЄС немає одностайного рішення з цього питання, а з огляду на те, що рішення щодо спільної міжнародної політики в Європейському парламенті потребують одностайності в голосуванні, – питання розгляду репарацій РФ, джерелами яких є заморожені активи РФ, є більше політичним важелем, ніж реальним економічним інструментом. Водночас за відсутності правової можливості використання самих заморожених активів РФ, прийняття в 2024 році Регламенту Ради (ЄС) 2024/576 та Регламенту Ради (ЄС) 2024/1471 обумовило можливість використання доходів від заморожених акти-

вів. Відповідно до цих актів, так звані «надзвичайні доходи», що генеруються центральними депозитаріями від управління замороженими активами, підлягають акумуляції та подальшому перерозподілу через інструменти ЄС, одним з яких є Ukraine Facility, започаткований Регламентом Ради (ЄС) 2024/792.

Фінансування проєктів територіального розвитку в Україні, що реалізуються коштом державного бюджету, здійснюється на конкурсній основі щороку в умовах відсутності довгострокового програмування та гарантій повного фінансування проєктів та програм регіонального та локального розвитку. Відбір проєктів переважним чином орієнтований на інфраструктурні потреби, а не на стратегічні пріоритети. Крім того, співфінансування з місцевих бюджетів є бажаним, але не завжди гарантованим на рівні органів місцевого самоврядування в Україні. Порівняння підходів до організаційно-економічного забезпечення проєктів територіального та локального розвитку в ЄС та Україні наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Зіставлення підходів до організаційно-економічного забезпечення проєктів територіального розвитку в ЄС та Україні

Аспекти	ЄС	Україна
Нормативна база політики	Політика згуртованості ЄС, узгоджена з Acquis ЄС (Розділ 22)	Закон України «Про засади державної регіональної політики»
Тип підходу	Програмно-орієнтований	Проектно-орієнтований
Планування	Багаторічне; стратегічне; реалізується через багаторічні програми, погоджені з Європейською комісією	Щорічне конкурсне; фрагментарне; без довгострокового програмування
Джерела фінансування	Структурні фонди ЄС (ERDF, ESF+, Cohesion Fund); національні бюджети; приватні інвестиції	ДФРР, субвенції держ. бюджету, міжнародна технічна допомога; місцеві бюджети; приватні інвестиції; державно-приватне партнерство
Співфінансування	Обов'язкове національне/регіональне співфінансування, чітко визначене у розмірі 15-50%	Часткове з боку ОМС, залежить від спроможності кожної громади
Проектна орієнтація	Стратегічні пріоритети, інновації, зелений перехід, соціальна згуртованість	Переважно покриття потреб у розвитку інфраструктури, менше уваги приділяється стратегічним пріоритетам
Інституційна структура	Керівні органи, партнерські комітети, незалежні аудитори	Мінрегіон, ОДА, АРР, громади
Інтеграція з системами моніторингу та оцінки (M&E)	Висока: через вбудовані системи оцінювання, звітність до Єврокомісії	Низька: моніторинг та оцінка застосовуються вибірково, без системної інтеграції
Прозорість і відкритість	Висока: платформи ESPON, Open Data, SFC	Часткова: звітність обмежена, дані не завжди доступні

Джерело: розробка автора.

8 листопада 2023 року відбулося затвердження Пакету розширення ЄС 2023, в рамках якого було рекомендовано розпочати переговори з Україною (та Молдовою). Водночас Європейська Комісія оприлюднила Звіт «Україна 2023», що містить оцінку рівня готовності України до інтеграції та прогресу за 33 розділами *acquis* ЄС. Зокрема, за Розділом 22 «Регіональна політика та координація структурних інструментів» було зазначено, що Україна має певний рівень підготовки у цій сфері, однак загальний прогрес упродовж звітного періоду був обмеженим (Безгіна & Третяк, 2024), у зв'язку з чим було надано відповідні рекомендації на 2024 рік:

1. Актуалізувати Державну стратегію регіонального розвитку та осучаснити Державний фонд регіонального розвитку для узгодження з процесами відновлення та реконструкції, а також з принципами багаторівневого управління та територіально орієнтованої регіональної політики.

2. Запровадити необхідні заходи для реалізації Закону «Про засади регіональної політики», зокрема враховуючи неоднаковий вплив війни на різні регіони України; зміцнити спроможність регіональних і місцевих органів влади для підготовки відповідних проєктів розвитку.

3. Покращити координаційну структуру регіональної політики для забезпечення системного та інклюзивного залучення регіональних і місцевих заінтересованих сторін, зміцнення координаційної ролі Міністерства відновлення та відповідного регіонального виміру діяльності Агенції відновлення.

Щодо рекомендації № 1 щодо актуалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр. та оновлення функціоналу Державного фонду регіонального розвитку, слід зазначити, що документ, розроблений у 2020 році, не враховував реалій воєнного стану, який триває з лютого 2022 року. Відповідно до нинішніх умов, Європейською комісією було означено необхідність актуалізації системи розподілу коштів Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), адже ухвалені в червні 2023 року зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» (проєкт Закону України № 9165 від 31.03.2023) визначили необхідність передачі залишків коштів ДФРР на потреби Збройних Сил України. Крім того, в 2024 році фінансування для ДФРР не було передбачено Законом України «Про державний бюджет на 2024 рік», заміщуючи частково функції ДФРР, створеним восени 2022 року, Фондом ліквідації наслідків збройної агресії. Разом із тим, новий пакет реформ щодо гармонізації положень та процедур в державній регіональній політиці в напрямку впровадження стандартів ЄС передбачав вимогу Європейської Комісії щодо відновлення діяльності ДФРР, у відповідності до першочергових завдань та сучасних можливостей та потреб, трансформуючи його функції відповідно до контексту воєнного часу та наповнюючи фонд фінансуванням.

Подальші кроки в напрямку трансформації ДФРР були пов'язані з реалізацією програми фінансової підтримки України від ЄС було розроблено окремий фінансовий документ – План для України тобто *Ukraine Facility*. План, що включає проведення комплексу реформ для забезпечення подальшого відновлення й розвитку економіки та євроінтеграції, передбачає трансформацію системи державної політики одночасно в трьох напрямках: базові реформи, економічні реформи та реформи ключових секторів.

Так, базові реформи носять довгостроковий характер впливу для забезпечення швидкого відновлення та довгострокового економічного зростання та

стосуються підвищення ефективності державного управління, управління державними фінансами, судової системи, а також боротьби з корупцією та відмиванням коштів. Блок економічних реформ передбачає трансформації фінансового сектору, управління державними активами, розвитку людського капіталу, бізнес-середовища, а також забезпечення реформи децентралізації та більш ефективної регіональної політики. Реформи напрямку «Секторальний розвиток» стосуються (1) енергетичного сектору, (2) транспорту, (3) АПК, (4) критичних матеріалів (щодо видобутку та переробки 22 категорій корисних копалин, що вважаються критичними для ЄС), (5) підприємництва, розвитку МСП та переробної промисловості, (6) цифрової трансформації, (7) зеленого переходу та охорони довкілля.

В напрямку реформи синхронізації державної регіональної політики України згідно стандартів та підходів політики згуртованості ЄС, у відповідь на рекомендації Європейської комісії, Кабінетом міністрів України було затверджено такі заходи:

1. Розробка та подання на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр, з метою її оновлення та узгодження з процесом відновлення та відбудови, принципами багаторівневого управління та територіальної регіональної політики;

2. Розробка та подання на розгляд проєкту акту щодо модернізації Державного фонду регіонального розвитку з впровадженням нових принципів:

- Народовладдя шляхом голосування з питань асигнування коштів для забезпечення регіонального розвитку на Порталі ДІЯ;

- Фінансування програм та проєктів на основі результативності;

- Кредитування за пріоритетними напрямками державної, регіональних та місцевих стратегій регіонального розвитку.

- Прозорість та підзвітність процесів реалізації проєктів відновлення забезпечуватиметься через інтегровану цифрову архітектуру державних інформаційних систем, що забезпечують наскрізний моніторинг витрат державних коштів, реєстрацію проєктів, контроль за ходом реалізації та формування прозорих звітів для громадськості, донорів та урядових органів.

Реалізація реформи ДФРР спрямована на підтримку органів місцевого самоврядування у процесах відновлення, реконструкції та модернізації інфраструктури та соціальних сервісів. Зокрема, заплановане фінансування охоплює два ключові напрямки: (1) реконструкція та оновлення інфраструктурних об'єктів, пошкоджених внаслідок воєнних дій та (2) усунення соціальних диспропорцій та посилення систем охорони здоров'я (з акцентом на розширення доступу до медичних послуг), а також реформування систем соціальної підтримки, забезпечення їх доступності для найбільш уразливих категорій населення (ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, дітей та осіб з інвалідністю).

Щодо залучення громадян України до голосування в рамках Єдиного порталу державних послуг ДІЯ, в рамках застосування процедури відбору інвестиційних проєктів місцевого рівня, то запропонований в цьому документі Механізм відбору, – є одним з трьох базових механізмів (“кошиків”), які пропонується запровадити в оновленому ДФРР, а саме: (1) бюджет участі (громадський бюджет) (10% від загального фонду ДФРР), (2) субвенція на відбудову, реконструкцію, модернізацію субнаціональних органів влади, зокрема органів

місцевого самоврядування (через кошти Ukraine Facility) та (3) пільгові кредити органам місцевого самоврядування.

На нашу думку, запропонований Урядом Механізм відбору інвестиційних проєктів місцевого рівня з використанням Єдиного порталу державних послуг ДІЯ, має низку спірних аспектів в плані імплементації, зокрема з таких причин можна перелічити такі:

(1) Компетентність тих, хто бере участь в голосуванні (якісна вибірка). На нашу думку, оцінки населення щодо перспективності проєктів регіонального розвитку є здебільшого суб'єктивними, обмеженими індивідуальним баченням ситуації. Саме через недостатню компетентність громадян у складних питаннях існує політична практика делегування функцій вибору та ухвалення рішень депутатам відповідного рівня або президенту у сфері зовнішньої та окремих напрямів внутрішньої політики.

(2) Кількісна вибірка. Електронне голосування на порталі «Дія» доступне лише зареєстрованим користувачам, кількість яких у жовтні 2025 року становила 23 млн (Інтерфакс–Україна, 2025). Водночас доступність послуги не означає її обов'язкового використання, а характер голосування може бути випадковим. Більшість користувачів застосовують портал переважно для Дія.Підпису, реєстрації чи закриття ФОПів та отримання індивідуальних державних послуг. Це ставить питання репрезентативності вибірки учасників електронного голосування. Крім того, відсутність авторизації на порталі у зареєстрованих на відповідній території осіб, які бажають голосувати, може розглядатися як обмеження їхніх конституційних прав, зокрема відповідно до статті 64 Конституції України.

(3) Доступність інформації. Поінформованість громадян щодо факту розгляду того чи іншого питання є суттєвим чинником, що впливає на хід будь-якого голосування. Відповідним чином, для забезпечення інформування громадян необхідним є розробка механізму та фінансового забезпечення.

(4) Обмеженість в правах осіб, що не є зареєстрованими на території громади, проте здійснюють фактичне проживання на відповідній території тривалий час, що є фактично порушенням конституційних прав відповідних громадян.

(5) Можливі зловживання під час голосування через адміністративний тиск або підкуп осіб, що приймають участь в голосуванні тощо.

Що стосується другого принципу модернізації Державного фонду регіонального розвитку – «Фінансування програм та проєктів на основі результативності», то відсутність послідовності в фінансуванні вже вибраних і розпочатих проєктів (у разі відсутності обґрунтованих доводів «проти», з урахуванням зміни доцільності впровадження проєкту, в контексті нових умов спричинених бойовими діями) знижує ефективність функціонування ДФРР. Відтак, алгоритм відбору до фінансування проєктів, розпочатих після повномасштабного вторгнення, безумовно, має враховувати принцип послідовності (фінансування) при розподілі коштів для тих проєктів, що були попередньо відібрані до фінансування за принципом доцільності та для тих, реалізація яких була розпочата в минулих бюджетних періодах.

Протягом 2024 р. Міністерство розвитку громад і територій України зосередило свою діяльність на законодавчих змінах, спрямованих на перетворення Державного фонду регіонального розвитку на фінансовий інструмент, який дозволить реалізувати рекомендації Світового Банку, викладені в Діагностичному звіті з управління публічними інвестиціями, та виконати вимоги Регламенту ЄС «Про створення Українського фонду» (Ukraine Facility).

Механізм фінансування місцевого відновлення, що впроваджується з 2025 року в межах реформи публічних інвестицій, базується на системі стратегічних документів, зокрема оновленій Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., яка реалізується через регіональні стратегії розвитку (та відновлення), стратегії розвитку громад і відповідні плани заходів. Цільове спрямування коштів ДФРР на досягнення цілей державної регіональної політики залишається незмінним; заявниками програм виступають місцеві та обласні ради, а подання здійснюється через екосистему DREAM.

Концепція реформування ДФРР передбачає розширення джерел фінансування за рахунок загального фонду державного бюджету (1,5% його доходів, призупинено на час воєнного стану) та спеціального фонду, що акумулює ресурси ЄС і міжнародних донорів для відновлення та модернізації. Реалізація моделі ДФРР 3.0 зумовила зміни до Бюджетного кодексу (Верховна Рада України, 2010), Закону України «Про засади державної регіональної політики», Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» та Постанови КМУ №196 від 18.03.2015 р. Крім того, реалізація запропонованих змін обумовила необхідність розробки відповідних алгоритмів, а також процесуального та функціонального наповнення.

Алгоритми відбору проєктів, що відібрані для фінансування ДФРР, потребують розроблення методичних рекомендацій щодо пріоритезації програм (портфелів проєктів) з метою визначення обсягу їх фінансування з ДФРР. При чому цей алгоритм має бути узгодженим з чинними Методичними рекомендаціями щодо пріоритезації проєктів ліквідації наслідків, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, що були розроблені на основі Пріоритезаційної рамки інфраструктурних проєктів Світового Банку для Фонду ліквідації наслідків збройної агресії. Необхідність чіткого розмежування механізмів розподілу коштів в рамках фінансування проєктів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії та Державного фонду регіонального розвитку є обумовленою тим, що частково функції цих фондів збігаються в частині фінансування проєктів відновлення.

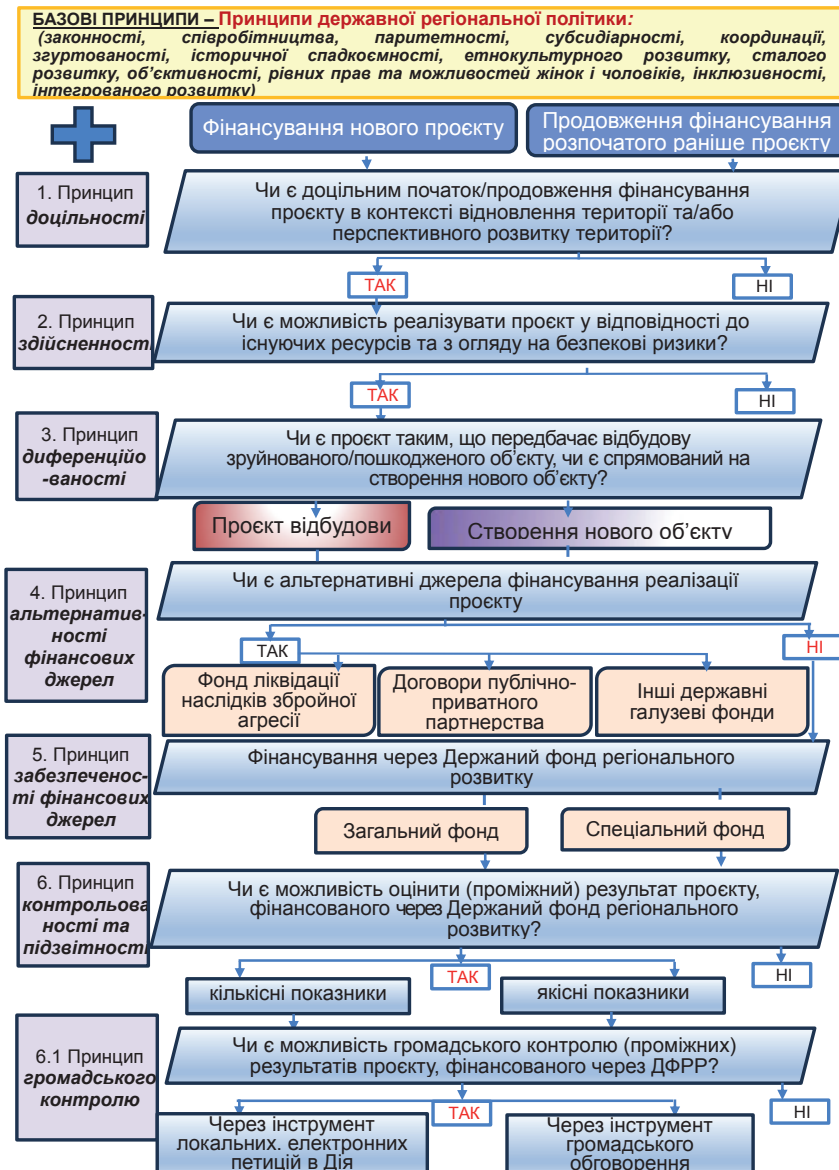
Окремим аспектом, не врахованим в рамках формування механізмів розподілу коштів, є організаційно-економічне забезпечення проєктів, що були відібрані до фінансування в рамках програм та проєктів ДФРР минулих періодів та, водночас, не були реалізовані через брак фінансування або тривалість у часі процесу реалізації відібраного проєкту. Послідовність фінансування, в контексті реалізації вже відібраних проєктів середньострокового характеру, на нашу думку, є важливою передумовою забезпечення ефективності процесів відновлення. Відтак, недостатність фінансового забезпечення, так само, як і непослідовність відбору проєктів до реалізації, слугують передумовою недостатньої ефективності для ДФРР.

Процедура відбору проєктів фінансованих в рамках бюджету участі (громадського бюджету) має бути забезпечена відповідним алгоритмом. Запропонований в рамках цього дослідження порядок (алгоритм) відбору проєктів для фінансування в рамках ДФРР викладено на рис. 1.

Кожна категорія проєктів вимагає встановлення квоти для забезпечення наступальності політики регіонального (локального) розвитку та відновлення. Це стосується перш за все тих проєктів, реалізація (впровадження) яких є перехідною з минулих бюджетних періодів. За умови збереження доцільності та можливості реалізації, порядок відбору проєктів має здійснюватися відповідно до певної ієрархічної послідовності та принципів.

Рисунок 1

Алгоритм відбору для фінансування проєктів публічних інвестицій

Джерело: авторська розробка.

У межах зазначеного вище алгоритму, термін «проєкт відбудови» слід розуміти як сукупність заходів, спрямованих на реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт або нове будівництво об'єктів інфраструктури, закладів осві-

ти, науки, соціального захисту чи інших об'єктів, що були зруйновані внаслідок воєнних дій та функціонування яких є критично важливим для задоволення базових потреб населення відповідної території та/або створення передумов для сталого розвитку людського й соціального капіталу.

Термін «створення нового об'єкта» охоплює повний цикл дій, пов'язаних із розробкою проєктної документації, виконанням проєктних робіт, безпосереднім будівництвом будівель і споруд, розробкою програмного забезпечення, створенням електронних інструментів або інших об'єктів, функціонування яких є необхідним для забезпечення життєво важливих потреб населення та / або формування основ для довгострокового соціально-економічного розвитку на відповідній території.

Поняття «розвиток м'якої інфраструктури» охоплює реалізацію проєктів, спрямованих на впровадження інновацій, підтримку місцевого підприємництва, розвиток людського та соціального капіталу, охорону здоров'я, формальну й неформальну освіту, запровадження ефективного багаторівневого врядування, розвиток економіки знань, екологічно сталих технологій, підвищення енергоефективності та інші напрями, що сприяють підвищенню якості життя населення та інституційній спроможності територіальних громад.

Обговорення

В умовах післякризового відновлення та обмеженості фінансових ресурсів запропонований алгоритм доцільно доповнити системною оцінкою ризиків імплементації та механізмами коригування пріоритетності проєктів. Оцінка ризиків має охоплювати політичні ризики (зміни пріоритетів політики, конфлікти інтересів, нестабільність управлінських рішень), інституційні (обмежена спроможність, недостатня координація, процедурні затримки) та технічні/безпекові ризики (нестача ресурсів, кадрові обмеження, безпекова ситуація, технологічна складність реалізації). Результати оцінки ризиків можуть визначати послідовність реалізації заходів та слугувати коригувальними коефіцієнтами у загальній оцінці проєктів, особливо за близьких конкурсних результатів.

Для проєктів у межах бюджету участі рекомендується запровадити бальну систему, яка узгоджує результати громадського голосування зі стратегічною пріоритетністю проєктів, класифікуючи їх як проєкти відновлення, проєкти, розпочаті раніше, або перспективні проєкти розвитку. Крім того, слід встановити квоти для проєктів «твердої» та «м'якої» інфраструктури, щоб запобігти структурним дисбалансам у фінансуванні та забезпечити підтримку сфер освіти, культури, соціальних послуг і людського капіталу. Варто зазначити, що наразі проєкти «твердої» інфраструктури є більш перспективними для фінансування через Державний фонд ліквідації наслідків збройної агресії або потенційно через договори цивільно-правового характеру, що має враховуватися у логіці розподілу фінансування.

Контроль над фіскальними ризиками та посилення довгострокової стійкості державних інвестицій буде здійснюватися Міністерством фінансів України, у межах Плану дій з удосконалення управління державними інвестиціями. Від-

повідні положення цього плану стануть основою для оцінювання ефективності та ризик-профілю інвестиційних заходів, передбачених у стратегічних проєктах реконструкції.

Запропонований у статті алгоритм відбору проєктів регіонального та локального розвитку має концептуально-методичний характер, а його емпірична верифікація не входила до завдань цього дослідження, що визначає його основне обмеження. Подальші дослідження будуть спрямовані на прикладну апробацію алгоритму на реальних або змодельованих портфелях проєктів, зокрема із застосуванням імітаційного моделювання або формалізованих тест-кейсів. Такий підхід забезпечить перевірку практичної придатності алгоритму, виявлення потенційних обмежень та уточнення умов його застосування у системі багаторівневого управління.

Висновки

Удосконалення організаційно-економічного забезпечення реалізації проєктів відновлення та розвитку в регіонах і громадах України є актуальною вимогою сьогодення, зважаючи на масштаби руйнування та обмеженість державних ресурсів в умовах триваючих бойових дій на території України. Система міжнародної підтримки відновлення України має багаторівневу структуру, що включає різні інституційні механізми фінансування. Міжнародні фінансові організації забезпечують доступ до масштабних кредитних ресурсів, донорські агенції надають гранти та технічну допомогу, тоді як спеціалізовані фонди спрямовують цільове фінансування безпосередньо громадам. Для українських регіонів та громад це відкриває можливість застосування комбінованих фінансових моделей, які поєднують грантові кошти, кредитні інструменти та експертну підтримку в межах єдиного проєкту. Такий підхід підвищує стійкість фінансування та сприяє ефективнішій реалізації програм відновлення й розвитку. Водночас практика засвідчує, що основним джерелом фінансування наразі залишається Державний фонд регіонального розвитку.

Необхідність адаптації державної політики України відповідно до вимог Європейської комісії потребує зміни підходів до організаційно-економічного забезпечення проєктів територіального розвитку та відновлення, шляхом диверсифікації джерел та форм фінансування відповідних проєктів, а також трансформації підходів до управління територіальним. Це сприятиме більшому прогресу державних та місцевих інститутів в адаптації до нових умов функціонування вітчизняної економіки та державного управління в контексті інтеграції до ЄС. Існує необхідність впровадження низки реформ, реалізація яких в сфері фінансування проєктів територіального розвитку відбувається через реформу публічних інвестицій, що потребує впровадження низки нових підходів, зокрема:

- розробку середньострокових програм регіонального (та локального) розвитку з чіткими цілями та індикаторами;
- інституалізацію керівних органів на регіональному рівні;
- забезпечення стабільного співфінансування з місцевих бюджетів;
- інтеграцію систем моніторингу та оцінки у всі етапи фінансування;
- публічну звітність і відкритість даних для громадськості та донорів.

Такі кроки дозволять не лише підвищити ефективність використання бюджетних коштів в рамках публічних інвестицій, а й забезпечити відповідність європейським стандартам, що є критично важливим у контексті інтеграції України до ЄС.

Матеріали дослідження, зокрема запропонований автором алгоритм відбору проєктів регіонального та локального розвитку, можуть бути використані Міністерством розвитку громад і територій України для вдосконалення методичних підходів до впровадження реформи управління публічними інвестиціями.

Подальші дослідження передбачають прикладну апробацію запропонованого алгоритму на реальних або змодельованих портфелях проєктів із використання методів імітаційного моделювання та формалізованих тест-кейсів, що дозволить оцінити його ефективність у різних сценаріях фінансування та управління регіональним розвитком.

Список використаної літератури

- Безгіна, Т., & Третяк, Ю. (2024, 19 листопада). *Прогрес чи регрес? Як Європейська Комісія оцінила стан справ щодо врядування та регіональної політики в Україні та що порекомендувала робити далі*. Децентралізація. <https://decentralization.ua/news/18925>
- Буркинський, Б. В. (Ред.). (2016). *Інвестиційно-інноваційний розвиток регіонів Українського Причорномор'я: монографія*. Національна академія наук України, Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень.
- Верховна Рада України. (2010). Бюджетний кодекс України (Документ № 2456-VI). *Відомості Верховної Ради України*, (50–51). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2456-17?lang=uk#Text>
- Гелеверя Є. М., Сергієнко Ю. І. (2020). Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни. *Бізнес Інформ*, (4), 111–117. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-111-117>
- Дубовик, А. (2024). Інноваційно-інвестиційний потенціал територіальних громад, шляхи та інструменти його підвищення. *Економіка та суспільство*, (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-94>
- Єльнікова Ю. (2020). Рейтингування регіонів України за рівнем привабливості для відповідальних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*, (17–18), 63–68. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.17-18.63>
- Івашко, О. А. (2023). Публічне інвестування в регіонах і громадах: концептуальні засади, механізми залучення та особливості використання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*, (39), 714–722. <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1527>
- Інтерфакс-Україна. (2025, 8 жовтня). «Дія» збільшила число користувачів з 21 до 23 млн трохи менше ніж за рік. <https://interfax.com.ua/news/telecom/1110804.html>
- Кришталь, Т., Лаглер, К., & Підвальна, О. (2018). Інвестиційний потенціал регіону як основа забезпечення його сталого розвитку. *Науковий вісник*

- Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки», 5(90), 13–18. <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/13751>
- Кукош, М. С. (2018). Концепція формування інвестиційного потенціалу регіону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 19(2), 66–70. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_2_2018ua/16.pdf
- Лайко, О. І. (2009). *Інвестиційний потенціал регіону: використання та непродуктивний відтік капіталу: монографія*. Національна академія наук України, Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень.
- Мушеник, І. (2021). Стратегія розвитку і формування інноваційно-інвестиційної системи регіону. *Економіка та суспільство*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-29>
- Ukraine Facility (n.d.). *Ukraine Facility – Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу*. <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua>
- Alcidi, C. & Gros, D. (2020). Next generation EU: A large common response to the COVID-19 crisis. *Intereconomics*, 55(4), 202–203. <https://doi.org/10.1007/s10272-020-0900-6>
- Aligishiev, Z., & Blotevogel, R. (2025). No quick fix: The recovery and resilience plan and external position in Greece. *Economic Modelling*, 151, Article 107186. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2025.107186>
- Allemand, F., Creel, J., Saraceno, F., Levasseur, S., & Leron, N. (2023). *Making Next Generation EU a permanent tool* (FEPS Policy Study). Foundation for European Progressive Studies, Friedrich-Ebert-Stiftung, Institut Emile Vandervelde (IEV), OFCE. <https://orbi.lu.uni.lu/handle/10993/54585>
- Baccini, F. (2025). *Financing enlargement via the 2028–2034 MFF* (Policy Brief). Foundation for European Progressive Studies FEPS. <https://feeps-europe.eu/publication/financing-enlargement-via-the-2028-2034-mff/>
- Bankowski, K., Benalal, N., Bouabdallah, O., De Stefani, R., Dorrucchi, E., Huber, C., Jacquinet, P., Modery, W., Nerlich, C., Rodríguez-Vives, M., Szörfi, B., Zorell, N., & Zwick, C. (2024). *Four years into NextGenerationEU: what impact on the euro area economy?* (Occasional Paper Series № 362). European Central Bank. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op362~c055a591dd.en.pdf>
- Barbero, J., Conte, A., Crucitti, F., Lazarou, N. J., Sakkas, S., & Salotti, S. (2024). The impact of the recovery fund on EU regions: a spatial general equilibrium analysis. *Regional Studies*, 58(2), 336–349. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2123467>
- Borghetto, E., Quaglia, L., & Guardiancich, I. (2026). Reform agendas in national recovery and resilience plans: Partisan politics and domestic usages of Europe. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 64(1), 75–99. <https://doi.org/10.1111/jcms.13738>
- Bureiko, N., Maksak, H., & Shelest, H. (Eds.) (2024). *Ukrainian prism: Foreign policy 2023: Wartime diplomacy*. Representation of the Friedrich-Ebert-Stiftung in Ukraine, Foreign Policy Council «Ukrainian Prism». <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/21178.pdf>

- Chen, Z., & Ki, D. (2026). A machine learning–enhanced framework for assessing the economic impacts of transportation infrastructure investment: Evidence from Ohio. *Transport Economics and Management*, 4, 85–97. <https://doi.org/10.1016/j.team.2026.03.001>
- Di Cataldo, M., Renzullo, E., & Rodríguez-Pose, A. (2026). Cohesion or collusion? EU funds in places with corrupt local institutions. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 245, Article 107467. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2026.107467>
- European Commission. (2023). *Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on establishing the Ukraine Facility* (COM/2023/338 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0338>
- Fabbrini, S. (2023). Going beyond the pandemic: ‘Next generation EU’ and the politics of subregional coalitions. *Comparative European Politics*, 21, 64–81. <https://doi.org/10.1057/s41295-022-00302-8>
- Fajeau, M., Ligonnière, S., & Mayol, A. (2026). Financial innovation and local governments investment. *International Review of Law and Economics*, 86, Article 106323. <https://doi.org/10.1016/j.irle.2026.106323>
- Francois, J. N., Konte, M., & Ruch, F. U. (2026). “Crowding in” effect of public investment on private investment revisited. *Journal of International Money and Finance*, 164, Article 103567. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2026.103567>
- Landwehr-Zloch, S., & Hehn, M. (2026). Policy note: Mobilising private capital for European grids. *Utilities Policy*, 99, Article 102142. <https://doi.org/10.1016/j.jup.2026.102142>
- Mahieu, G., Brans, P., & Schulz, D. (2024). The recovery and resilience facility under next generation EU: A breakthrough in economic policy coordination and policy programming. *American Journal of International Law Unbound*, 118, 144–150. <https://doi.org/10.1017/aju.2024.22>
- Pali, E., Aholou, C. C., & Yatta, F. P. (2026). Analysis of the impact of the support fund for local authorities (FACT) on territorial inequality reduction and local public investment in Togo through municipal development plans (PDC). *Discover Sustainability*, 7, Article 113. <https://doi.org/10.1007/s43621-025-02482-1>
- Pecinovsky, P. (2023). Next GenerationEU: The recovery and resilience facility as an implementation tool of the European pillar of social rights. In Y. Jorens (Ed.) *The Lighthouse Function of Social Law. LFSL 2023* (pp. 51–67). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-32822-0_3
- Pekanov, A. (2025). *Lessons learned from the Recovery and Resilience Facility for a future European fiscal capacity* (Policy Brief). Friedrich-Ebert-Stiftung FEPS. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bruessel/22187.pdf>
- Rubio, E. (2011). *The “added value” in EU budgetary debates: One concept, four meanings* (Policy Brief No. 28). Notre Europe. https://institutdelors.eu/content/uploads/2025/04/bref28_addedvalue_en-1.pdf
- Skorokhod, I., & Horbach, L. (2021). Innovation-investment provision of regional environmentally safe development. *Financial and Credit Activity: Problems*

-
- of Theory and Practice*, 3(38), 456–464. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237478>
- Vinzenz, V. (2022). National recovery and resilience plan: Austria. *Italian Labour Law E-Journal*, 15(1S). <https://doi.org/10.6092/issn.1561-8048/15683>
- World Bank. (2026). *Ukraine – Fifth rapid damage and needs assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025 (English)*. World Bank Group. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099022026094036395>
- Zarkova, S. (2025). Empirical assessment of the multiplier effects of the EU Recovery and Resilience Facility using machine learning. *Economies*, 13(12), Article 338. <https://doi.org/10.3390/economies13120338>

Отримано: 30 грудня 2025 р.
Рецензовано: 17 серпня 2026 р.
Рекомендовано до друку: 14 вересня 2026 р.